

Katedra Języka Polskiego KUL
Lublin

TADEUSZ BRAJERSKI

*Z gwar ukraińskich Chełmszczyzny. Przedwojenne teksty
ukraińskie spod Hrubieszowa*

Les textes ukrainiens d'avant la guerre provenant
de la région de Hrubieszów

W r. 1938, będąc asystentem przy Katedrze Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej KUL, kierowanej przez prof. Władysława Kuraszkiewicza, badałem gwary ukraińskie w dwunastu wsiach, leżących między Zamościem i Hrubieszowem. Po wojnie z mojego materiału korzystał prof. Kuraszkiewicz przy pisaniu artykułów o samogłosce 'a (po spółgłoskach miękkich) i o czasownikowych końcówkach -t i -t' w gwarach ukraińskich.¹ Moje zapiski nie zostały w pełni wykorzystane. Nie mogąc ich teraz opracować, przedstawiam tutaj kilka tekstów ze wsi Bereść i Hostynne. Obie miejscowości leżą w odległości ok. 15 km od Hrubieszowa: Bereść na zachód, Hostynne na południowy zachód od tego miasta. Tekstów ciągłych jest w moim materiale niewiele. Z Bereścia i Hostynnego podaję do druku wszystkie: dwa krótkie od starszych kobiet oraz długą „kazkę” dwunastoletniego ucznia polskiej szkoły powszechnej.

¹ W. Kuraszkiewicz, *Rozwój 'a na tle dyftongów i palatalizacji w dawnych gwarach ruskich Podlasia i Chełmszczyzny*, [w:] *Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*, III (1958), s. 211–224; id., *Końcówki -t i -t' w gwarach ruskich. Z polskich studiów slawistycznych*, seria 4 (z. 1), „Językoznawstwo”, 1972, s. 249–255. Oba artykuły przedrukowane w: W. Kuraszkiewicz, *Ruthenica. Studia z historycznej i współczesnej dialektologii wschodniosłowiańskiej*, Warszawa 1985. W tomie tym na mapie pt. *Mapa dawnych gwar ruskich między Sanem i Narwią* (załącznik 4) badane przeze mnie miejscowości oznaczone są numerami 156 i 156a–166.

Podaję najważniejsze właściwości gwary obu wsi.

1. Nie akcentowana samogłoska *o*, zwłaszcza w pozycji przedakcentowej, przechodzi w samogłoskę *u* albo bardzo do niej zbliżoną (oznaczam ją literą *u*): *du d'omu*², *wud'a* 'woda', *kur'ol*, *hut'owyy* 'gotowy', *huwur'yty*, *mutut'ok*, *zułut'ywka* 'złotówka'; *l'okut* 'łokieć', *j'ahuda*, *w'ysuxnuty*, *w'yrubyty*, *ż'otup* i *ż'otuba* 'żłób, żłobu' itp. Nigdy jednak w wygłosie: *ż'yto*, *m'yto*, *l'ito*, *h'oko* 'oko'.

2. Ścieśnia się również nie akcentowana samogłoska *e*. Po spółgłosce twardej zmienia się w *y*: *nym'a* 'nie ma', *čyk'aty*, *čys'aty*, *syb'e* 'siebie', *ryšyt'o* (literackie *r'ešeto*), *prywyst'y* 'przywieźć', *pyrynučuw'aty*; *p'iwyyń* 'kogut', *t'ydyń* 'tydzień', *dj'abył*. Po spółgłosce miękkiej nie akcentowane *e* przechodzi w *i*; zob. niżej pod 5.

3. W samogłoskę *y* przeszło nie tylko prasłowiańskie *i*, jak np. w *kup'yty*, *dyw'yty* *še*, *m'yto*, *r'yby*, lecz także nowe *i* powstałe z *e* i *o* w sylabach zamkniętych spółgłoską (dźwięczną lub bezdźwięczną): *myt* — *m'edu*, *p'opył* — *p'opetu*, *wyz* — *w'oza*, *wył* — *woł'a*, *hnyj* — *hn'oju*, *nys* — *nuż'e* 'nóż — noża', *syl* — *s'oli*, *m'akywka*, *pytk'owa*, *ryx* — *ruh'a* 'róg — rogu'; *pyp* — *p'opa*, *myst* — *m'ostu*, *snyp* — *snop'a*, 'radyst' — *r'adost*; itp. Notowałem też *i*, chyba literackie (przez cerkiew) zwłaszcza po *r* i *l*: *p'oříx* — *pur'oha* 'próg', *rič* — *r'ečy*, *řík* — *r'oku*, *lit* — *l'odu*, *plit* — *pt'otu*, *stil* — *st'eli* (liter. *st'ela*, -i) 'sufit', *wtik* 'uciekł', *z'awis* 'zawiózł', *puw'iw* 'powiódł, poprowadził', *P'ambix* 'Pan Bóg' itp. Samogłoski *y* i *i* występują też w sylabach otwartych w niektórych derywatach, np. od *styx* — *st'ohu* jest *styż'ok*, od *zwyn* — *zw'onu* jest *zwyn'ok*, od *snyp* — *snop'a* jest *snyp'ok*; od *p'oříx* — *pur'oha* jest *por'izok*. W nominatiwach wyrazów *styż'ok*, *zwyn'ok*, *por'izok* samogłoski *y* oraz *i* wzięte są z przypadków zależnych, gdzie stoją w sylabach zamkniętych: *styż-k'a*, *zwyn-k'a* itd.

4. Samogłoska *y* jest bardziej niż jej odpowiednik w języku polskim tylna i bardziej otwarta, bliska artykulacji *e*. Oznaczam ją tu literą *y*, ale często, gdy jest bardziej szeroka, literą *ŷ*.

5. a) Literackiemu 'a (po spółgłosce miękkiej) odpowiada gwarowe 'e, występujące najczęściej w sylabie akcentowanej. Przykłady: *pēt* 'pięć', *m'eso*, *t'eško* 'ciężko', *sw'eto*, *tyl'e* 'cieleń', *jahn'e*, *tuš'e* || *tuš'e* 'żrebień'; *rul'e* 'rola', *zyml'e* 'ziemia', *žyt'e* 'życie', *bl'exa*, *rozmuwl'ety* *še*, *začyń'ety* 'zamykać', *stryl'ety*; gen. sing.: *do kurul'e*, *kuwal'e*; *wywc'er* i gen. sing. *wywc'er'e*, *stul'er* — *stul'er'e* itd. Spółgłoski *č*, *ž*, *š* przed tym *e* są miękkie i bardzo często przechodzą w *ć*, *ź*, *ś* (artykułowane tak jak w języku polskim, zob. punkt 10): *čas* 'czas' (gen. sing. *čas'u*), *do tkać'e*, *krawć'e*, *šywć'e*;

² Akcent oznaczam pionową kreską przed akcentowaną samogłoską.

ż'ety 'żać', *łyż'ety* 'leżeć', gen. sing. *nuż'e* i *jiż'e* od *nys* 'nóz' i *jiś* 'jeź'; *ś'epka* 'czapka', *ś'efa* 'szafa', *łuś'e* 'żrebieć'. Zmiana 'a w 'e występowała też w wyrazach zapożyczonych z języka polskiego, np. *st'etyj* 'ścięty', *upt'etyj* 'obcięty', *k'aša jahl'ennaja*, *fl'eška*, *kl'emka*. Akcentowane *a* w grupie *ja* nie ulega zmianie: *j'asno*, *j'abluko*, *j'abluŋa*, *j'aływka*, *stuj'ała* (od *stoj'aty*); wyjątki: *śij'ety* 'siać' i *stuj'et* (może też i inne formy 3. os. plur. z -*j'et*). Pozostaje 'a w *d'akuju* 'dziękuję' (wpływ języka literackiego).

b) Nie akcentowane 'a przechodzi w 'e zasadniczo tylko w zaimku *śe* (*Ty śe ny m'yjeś*) oraz w zakończeniu formy 3. os. plur., np. *n'ośet* 'noszą', *k'ośet*, (zob. pod 14); poza tymi wypadkami samogłoska 'e (powstała z 'a) ulega ścieśnieniu do *i*: *ny m'aju čis'u*, *m'iśić* 'miesiąc', *z'ajić*, *wiz'aty* 'wiązać', *lih'aty*, *Zyl'enyje S'wit'a* || *S'wīt'k'i* itp. W *zb'yže* (liter. *zb'izža*) występuje chyba polska końcówka -*e*.

c) Trudność artykulacji miękkiego *r* (jak w *gr'etka* 'grządką', *har'ečka* 'gorączką') spowodowała stwardnienie tej spółgłoski w *pr'esty* i *pr'edywo* (liter. *pred'ywo*); *e* ulega ścieśnieniu w *wun'a pryde*, *naprydym'o* itd., także w *zapyrh'aty* 'zaprzęgać'.

6. Prasłowiańskie *ě* przeszło tutaj w *i* (niezależnie od akcentu): *łet'ity* i *w'yłetity*, *bid'a* i *b'idnyj*, *hriχ* i *hriχ'a*, *ś'ino*, *l'ito*, *hnizd'o*, *ścin'a* 'ściana'; loc. sing. *na w'ożi*, *w n'ebi*, *na dur'ożi*. Zmianę tego *i* w *y* zapisałem tylko po *r*: *ryk'a*, *r'yže*, *r'yže śe*.

7. Interesująca jest sprawa kontynuantów starych połączeń *ky*, *gy* i *xy*. W sylabach zamkniętych w miejscu dawnego *o* bez wyjątku występuje *y*: *kyt*, *kyt'ok* i *k'yška* 'kotka', *kyń*, *kyś*, *kyst'* i *kyst-ka*, *puk'ys* 'pokos', *puk'yj* 'pokój', *m'akywka*, *pydr'ywka*, gen. plur. *hr'abłyskyw*, także *kyn'eć* (bo np. gen. *kyn-č'e*); *zah'yn*, *w'yhyn* oraz *hyr'ok* 'ogórek' (bo *hyr-k'a*); *sχyt* 'wschód' i *z'axyt* oraz gen. plur. *m'uχyw* (nom. plur. *m'uχi*). W innych wypadkach *y* występuje stale tylko po *h*: *h'ynuty*, *n'ohy*, *pyroh'y* i *čip'ihy* 'czepigi, ręczki u pługa'; po *k* notowałem *y* tylko w *sk'yra* (liter. *šk'ira*, chyba pod wpływem *šk'ir-ka*), poza tym *suk''ira*, *wył'yk'ij*, *rusk'id'aty*, *snypk''i*, *burak''i* itp. (zob. też punkt 9); po *χ* jest *i*: *m'iχi*, *bluχ'i* 'pchły', *pt'aχi*, *kuč'aχi* 'szyszki' itd., także *χ'itryj* (liter. *χ'ytryj*). Są też polskie *g* i *g̃*: *h'ugyr* (gen. sing. *h'ugyru*) 'ugór' oraz *św'ağir* (*św'agra*) i *oğir* ('oğira).

8. Nagłosowe samogłoski *o* i *u* powstałe z nie akcentowanego *o* oraz *u* etymologiczne przybierają protezę *h*: *h'oko*, *h'orčyk*, *h'osyn*, *h'obrus*; *hur'aty* (*hur'u*, -*eś* itd.) 'orać', *hub'ora*, *hub'it* (*hub'idu* itd.), *hubraz'ok*, *h'ulij* (*h'ulija*, liter. *ol'ija*, -*iji*), *hukn'o* (liter. *wikn'o*); *h'uχo* 'ucho'. Przed nagłosowym *y* (z *o* w sylabie zamkniętej) stoi *w*: *wyn* 'on' (stąd *wun'a*, *wun'o*, *wun'y*) i *wyw'e* 'owca'; także w liczebniku *w'yśim*, gdzie *y* jest wzięte z sylaby zamkniętej przypadków zależnych *wyśm'oχ*, *wyśm'om* itd.

(w języku literackim jest *w'is'im* i *wis'm'oχ*). Wskutek takiej repartycji w jednym paradygmacie fleksyjnym rzeczownika występują dwie protezy: *wiw'e*, *wyw'e'i* itd. przy gen. plur. *huw'eć* (jest też *huw'ečka* 'owieczka') oraz *huw'es* 'owies' przy *wyws'a*, *wyws'om* itd. Protetyczne *h* jest też w *harm'ata*, oraz w *h'ekra* (*h'ŷkra* ?) 'ikra śledzia'. Etymologiczne *w-* w *wuż* 'wąż' zmienione zostało w *h*: *huś*, gen. *huż'e* || *huź'e* itd.

9. W kilku zapisach widać zmianę spółgłoski *t'* w *k'* przed *i* powstałym z *ě*: *k''isto* 'ciasto', *k''ilo* 'ciało', *k''isnyj* oraz w *sk''ińi* 'w ścianie' obok *ścin'a* 'ściana'; we wszystkich wypadkach *i* jest akcentowane. Zapisałem też *upk''etyj* 'obcięty' (obok *st''etyj*) z *k'* przed akcentowanym *'e*. Literackie *t'ut''un* zmienione w *k'ik''in* 'tytoń'.

10. Spółgłoski *ć*, *ź* i *ś* mają artykulację taką, jak ich polskie odpowiedniki.

11. Dwuwargowe *w* było niewątpliwie często bliskie artykulacji *ɣ*, ozna-
czałem je (i tutaj oznaczam) literą *w*, nie uwzględniając szerokości szczeliny. Nie oznaczam też ubezdźwięcznień.

12. Obok *b'absk'ij*, *p'ańsk'ij*, *χl'opsk'ij* słyszałem też, chyba częściej, *p'olsk'ij*, *r'usk'ij*, *żyd'osk'ij*, *cyh'ansk'ij* itp.

13. Loc. sing. rzeczowników męskich: *na pyńk'owi* 'na pniu', *na wowk'owi*, *na kut'owi*, *na kun'ewi*.

14. W 3. osobie obu liczb wygłosowe *-t* jest twarde. W sing. utrzymuje się tylko w koniugacji *i*-tematowej i prawie zawsze w sylabie akcentowanej: *syd'ŷt*, *stuj'it*, *łyť'ŷt*, *wć'yt śe*, *hrym'yt* itd.; w sylabie nie akcentowanej *-t* jest bardzo rzadkie, np. w *wyχ'odyt*, *w'yrubyt*, najczęściej go nie ma: *w'ary śe*, *d'ywy śe*, *sű'ity* 'świeci', *skur'ody* 'broni' itd. W plur. *-t* występuje zawsze: *łyź'et* 'leżą', *syd'et*, *jid''et* 'jedzą', *stuj'et*, *spet*; *χ'od'et*, *n'ošet*, *k'ošet*, *l'ub'et*, *pr'ošet*; *śid'ajut*, *m'yjut* (*śe*), *wtik'ajut*, *tańc'ujut*, *χ'očut*, *dad'ut*, *per'ut*.

15. Liczne są w gwarze ruskiej polonizmy.

a) Polska końcówka w gen. sing. rzeczowników typu *tyl'e* 'cielę': *tyl'et'-a*, *jahn'et'-a*, *łuś'et'-a*; także w *'dobr-ym* 'miśc-u'.

b) Krótkie formy zaimków: *mi*, *t'i*, *mu*, *ho* 'go, jego', występujące stosunkowo rzadko (chyba nie są to archaizmy).

c) Formy czasownikowe takie jak *b'udem*, *z'etrym*, *upč'ešym*, bez wygłosowego *-o* (por. polskie *pójdziem*, *zrobim* bez *-y*).

d) Polskie końcówki osobowe w formach czasu przeszłego i trybu warunkowego: *m'ała-m*, *huduw'ała-m*, *čy wże-ś puklip'aw k'osu?*, *ž'eby-śmy śe ne spyzn'yły* itp.

e) Luźny związek zaimka *śe* z czasownikiem: *wyn śe m'yje*, *wun'a śe ne d'ywyła* itp.

f) Bezpodmiotowe formy czasownikowe z *śe*, np. *jix śe str'yże t'yi wywć'i, čuxr'aje śe t'uju w'ownu*. Nie wykazuję tu licznych zapożyczeń słownikowych, bo ich właściwości fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne i składniowe wymagają dokładniejszych badań.³

TEKSTY

Wieś **Bereść**. Dyktowała Barbara Lesiukowa (lat ok. 60) przy odpowiedziach na pytania z kwestionariusza.

Serp. S'erpa nym'a, tra kup'yty s'erpa, bo nym'a s čym it'y w p'ole ž'ety. čy ty m'aješ čym kus'yty? Bu tra kup'yty k'osu, byś maŷ k'osu hut'owuju. Wže l'udŷ k'ošet. čy wže-ś puklip'uŷ k'osu? — Čy ty m'aješ čip? Bu tra muťut'yty ž'yto na ɣl'ip. — Ja ny m'aju k'edy, ny m'aju čis'u it'y du m'ista. P'idŷs du m'ista, to tra kup'yty, čuh'o tra du d'omu: m'ysku, t'ošku, ryšyt'o (ryšyt'o — babśk'aja rič). — Tra śij'ety len w d'obrym miśću, ž'yp śi wrud'yŷ p'eknyj. Tu b'ude p'eknyj du ʒobr'ypku. B'udem puťoli len, a p'otym, jak wrust'e, to b'udem tułč'ŷ. Uptuwčym'o len, b'udem styl'eły len na t'onci. Wrus'ije len, b'udem ho t'erly na t'erlyci. Z'etrym len na t'erlyci, b'udem čys'aty na šč'yti. Upč'ešym, b'udem pr'esty. A naprydym'o, uddam'o du tkać'e, bu tra sur'očk'i.

— *Wuw'ečka. Dužo ʒuw'eć čyj'ixys j'estaj. M'ałam dŵi huwić'ok i ja jix huduw'ałam; šče m'ałam dŵi udn'yŷ mal'eńk'ix, to był'o jix št'yry. A n'o⁴. Ji jix śe str'yże t'yi wywć'i. Ruzbir'aje śe w ruk'aŷ t'uju w'ownu i čuxr'aje śe na t'ak'ix zgr'eblaŷ (tak'ije j'estaj zgr'ebla zel'iznyje). P'otym pryde śe ji uddaj'e śe du tkać'e. Tkać w'yrubyt ji ɣuddaj'e śe du stup (w t'ak'ij st'upi towč'ut sukn'o). I prywez'ut ut stup, ji w'ysuxne, ji pr'yjde žyt, pukr'aje i zr'obyt sukn'anu, čy jidn'omu, čy wśim w d'omu; ščo st'ane t'oho sukn'a, to zr'obym wśim.*

— *Kyni, kuń'e. Małam jidn'oho kuń'e. Jidn'ym kun'em t'eško rub'yty, jak je dwam'a k'ynma, to je lekš rub'yty, a jidn'ym t'eško. Ał'e dwoŷ nym'a na č'ym trym'aty. Mał'yj ur'ożaj na wś'o: na p'ašu, na zby'že. W nas kuńič'yna ny purud'yta, prup'ata m'isćamy žy wśim.*

³ Ustalenie wpływu języka polskiego na gwarę ruską jest często bardzo trudne. Przykłady w przypisach 6 i 8.

⁴ A n'o! 'tak, rzeczywiście tak'. Informatorka potwierdziła jakąś uwagę eksploratora.

— *Bil'ine ɣat'upy. B'udu bil'yla žiś ɣat'upu, bu že m'ocno brudn'aja. Tra it'y kup'yty wapn'a pēt' k''ili y⁵ laxm'usu št'yry d'ek'i i b'udem b'il'yty ɣat'upu.*

— *St'upa. W t'ak'ij st'upi tuw'ut t'oje sukn'o, t'uju pr'yžu z w'owny i wyɣ'odyt sukn'o na sukman'y: — Tra mułut'yty ž'yto na ɣlip, bu ɣl'iba nym'a w d'omu. To ja wuźm'i namułuč'u i zawyz'u du mł'yna i zmyl'u ti t'oje żyto i b'udeś m'ała ɣlip. Ter'as jak ja m'aju uže muk'u, to ja rusčyń'eju na ɣlip i b'udu pykl'a. Ale j'a šče drow ny m'aju, šče it' du l'isa i prywyz'y drou, to ja b'udu pykl'a ɣlip.*

Wieś Hostynne. Tekst 1. dyktuje Chrystyna Kościuk, lat 74;

tekst 2. — Jan Kościuk, lat 12, uczeń polskiej szkoły powszechnej.

1. *Len, lnu, pr'edywo, pr'esty. Wyrzyw'aje śe [len], s'uśy śe, tuw'e śe, st'eły śe na tr'aŭi ji wyn śe r'ośy rus'oju; zb'ir'aje śe, s'uśy śe i tre śe na t'erłyći; šče śe č'eśe na zal'iznyj šč'ytc'i i pryde śe. Zwiw'aje śe w puw'isma i dup'iro pryde śe.*

— *D'iśka, n'ećk'i, k''isto, w'erćux, styl'n'yca. Katul'eje śe k'isto w'erću-ɣom pu styl'n'yći i r'yży śe nuż'em; pokr'yśy śe na tak''iji dryhn'eji kaw'alčyk'i i k'id'aje śe w b'ańak i w'ary śe z mułuk'om 'albo z rus'ołom, j'iść śe.*

2. *Buw sub'i kur'ol i maw try syn'y. I k'ala pał'acu pyd hukn'om rust'a zułut'aja j'abłuńa i pt'aśka zryw'ała jim'u z t'eji zołot'eji j'abłuńi j'abluka zułut'eji. I kur'ol skaz'aw swuj'im syn'am, žeby wun'y pylnuw'ały tyɣ j'abłok. Skaz'aw kur'ol du st'arśoho s'yna, ž'eby wyn prypylnuw'aw tyɣ j'abłuk, ɣto jix zryw'aje. Pys'ow s'yn najst'arśyj, wżew sub'i t'jško i tam lyɣ pyd j'abłuńu i zasn'uw. Pt'aśka t'aja prytyt''iła i zyraw'ała j'abluko. Jag wyn wstaw r'ano, to jidn'oho j'abluka ne buł'o. I ny prypylnuw'aw. Kur'ol pusyt'aje druh'oho s'yna muł'otśoho. Toj tak s'amo ny prypylnuw'aw. Na tr'et'uju nyč pusyt'aje kur'ol tr'et'uh'o s'yna, pyłdurn'oho Iw'ana. Iw'an zy_sub'oju wżew na j'abłuńu tyrn'eny i wlis na j'abłuńu i ruzybr'aw śe na h'oło. Kuł'y wyn ɣt'iw sp'aty, to tyrn'yna wkuł'oła jih'o w byk i prybud'yw śe. W dwan'ajćit'yji hud'yńi w nuć'i tyt'yt zułut'aja pt'ica, jak s'once św'ity, i s'iła na hał'eći k'oło j'abluka zułot'oho. I ny puśp'iła wyrw'aty t'oho zołot'oho j'abluka. A Iw'an dur'ak wl'is w'yżyj i w'yraw z n'eji p'ir'o⁶. Pyrynućuw'aw i r'ano pys'ow du b'at'ka. I b'at'ko kaz'aw: ɣto t'uju pt'aśku zł'ape, tu daść jim'u pył sw'oho*

⁵ W nadbużańskich gwarach ukraińskich (i polskich, np. w Mszanie leżącej dokładnie na wschód od Lublina) zamiast spółnika i słyśzałem często y.

⁶ W p'ir'o można widzieć polskie p, a po nim ścieśnienie samogłoski e da i. Jednakże w literackim języku ukraińskim obok per'o, -'a jest p'ir'e, -'a 'piórko' i p'ir'a, -'a 'pierce', trudno więc ustalić, czy mamy tu do czynienia z wpływem polskim, czy ze swoistym przejawem kontaminacji.

maj'ontku. Puj'ixaw najst'arsyj syn. Zub'ačyw trj dur'oži. Na jedn'yji dur'oži stuj'ala tabl'yća z n'apysom. I pys'alo na t'yji tabl'yći, że tud'a xto puj'ide, to še wt'opy. Na dr'uhyyji tabl'yći nap'ysano: xto tud'a p'yde, to jih'o zjid'et wowk''i. Na tr'etiji dur'oži buł'a tabl'yća, na kut'oryji buw n'apys: xto tud'a poj'ide, to čyk'aje jih'o smert'. Toj syn pud'umaw i puj'ixaw do kursm'y. Tam hraw w k'artij i pryhr'aw wśo, ščo maw i sam seb'e. B'at'ko čyk'aje, że toj ne wyr't'aje še, wysyl'aje muł'otsoho. I toj tak s'amo puj'ixaw du kursm'y i pryhr'aw wśo i sam syb''e.

Puj'ixaw tr'etij syn, Iw'an-dur'ak. A toj puj'ixaw t'aju dur'oh'uju, de pys'alo, że zjid'et jih'o wowk''i. J'ide dur'ohuju, at'e d'ywy še: Łyt'yt wowk. I pyt'aje še Iw'ana, ščo z nym зроб'yty. Wowk k'aże, że jim'u zjiść kuń'e. I podyjs'ow wowk do kuń'e i zjiw. Iw'an zlis z w'oza i śiw na pyńk'owi, i zadum'aw še, ščo зроб'yty. Wowk do n'oho skaz'aw, z'yby wyn śid'aw na w'owka i poj'ide tam, de xce. Wowk do n'oho skaz'aw, de wyn xce j'ixatj. Iw'an skaz'aw do w'owka, że im'u b'at'ko skaz'aw, z'eby wyn j'ixaw i zł'apaw t'uju pt'ašku, kut'oraja jim'u kr'ala j'abluka. Zaj'ixatj tam p'eret p'alac, de buł'a t'aja pt'aška. Wowk pokaz'aw jim'u kl'itku z t'uju pt'aškuju. I huwuryw jim'u it'y i nic ne začyp'aty, t'ylko t'uju pt'ašku. Iw'an zlak'omyw še na kl'itku t'eji pt'aški i zdyjm'ew⁷ jij'i. A po tylif'ońi zazwun'jto do tyx straźn'ikyw⁸ i jih'o zł'ap'atj. I kaz'atj jim'u, jak prywyz'e z dys'etuho c'arstwa kurul'ewu dučk'u, to dad'ut jim'u dužo hr'ošej. Wyn puj'ixaw na w'owkuwi do t'oho kurul'e. Dučk'a spaceruw'ala pu s'adi. I wowk ij'i zł'apaw. Pryń'is ij'i du Iw'ana. I puj'ixata tam do pał'acu. W haj'i wowk perebr'aw še za t'uju p'ańu i Iw'an puw'iw w'owka do t'oho p'ana. Pan wżew ij'i pyt r'uku i puw'iw du pał'acu. Wowk kaz'aw s'isty k'ala hukn'a. Wowk do p'ana pokaz'aw z'uby i wtik byz hukn'o. Iw'an pryj'ixaw na w'owkuwi na kyn'eć t'eji dur'ohy i wowk daw jim'u trj wułosk''i zy seb'e i kaz'aw, z'eby ny wykupl'ew swuj'ix br'atyw, bu jix m'ajut w'iś'atj, i ny lih'aty na ryx st'udni. Iw'an-durać'ok pospiš'yw i w'ykupyw swuj'ix br'atyw. I nućuw'atj br'aty k'ala st'udni. I dwa br'aty i t'aja p'ańi wst'atj i wk'inuły Iw'ana du st'udni i sam'e puj'ixatj du b'at'ka. Iw'an w t'yji st'udni prybud'yw še i prypařit'aw⁹ sub'i, że m'aje w k'iśeńi trj wułosk''i. I put'yr t'eji wułosk''i i wowk pryłet'iw do st'udni, i sp'yta w Iw'ana, čuh'o wyn buw tak''ij d'urnyj. . .

⁷ Por. polskie dzieciinne *zdejmeŭ* 'zdział', *weźmeŭa* 'wzięła'.

⁸ Tu polska grupa *ni* i polski akcent.

⁹ Znowu czasownik uformowany po dzieciennemu.

RÉSUMÉ

L'article présente des textes en différents patois ukrainiens de la région de Hrubieszów. Un commentaire linguistique précède le corpus enregistré par l'auteur en 1938. Parmi les caractéristiques linguistiques des patois examinés, l'auteur cite, entre autres, la réduction des voyelles non accentuées *o*, *e* en *u*, *i* (*y* après les consonnes occlusives sonores), p.ex. *mulot'ok*, *rysyt'o*, l'évolution des voyelles *o*, *e* dans les syllabes fermées en *y*, p.ex. *myt* 'miód', *nyś* 'nóz', le passage de 'a accentué en *i* indépendamment de l'accent, p.ex. *bid'a*, *ś'ino*.

Les textes examinés ce sont des récits sur la vie rurale (le traitement de lin, le battage, l'élevage des animaux) et un texte folklorique (fable).

II